

Młoda Polska krakowska

Art Nouveau! Szlakiem krakowskiej secesji

**Materiały edukacyjne z zakresu
dziedzictwa kulturowego**

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

Komentarz do projektu *Młoda Polska krakowska*

Projekt scenariuszy lekcji *Młoda Polska krakowska* skoncentrowany został celowo i metodycznie wokół triady **miasto – twórca – dzieło**. Ważna jest w niej kolejność. Nauczyciel zaczyna od przedstawienia miasta (Kraków), by przejść do jego najważniejszego twórcy (Stanisław Wyspiański) i skończyć na krakowskim, ale jakże uniwersalnym polskim dziele (*Wesele*).

Cykl lekcji otwiera scenariusz *Mały i wielki zarazem – Kraków przelotem wieków zwierciadłem Młodej Polski* prezentujący Kraków jako najważniejszy ośrodek polskiego modernizmu. Na tę potrzebę nakręciłem specjalnie film pt. *Mały i wielki zarazem... Młodopolski Kraków* prezentujący miejsca, osoby, instytucje ważne w młodopolskim Krakowie, ale i pokazujący paradoksalność tego miasta – z jednej strony serce nowych nurtów, z drugiej mała prowincjonalna miejscina. Lekcję dopełniają: praca z tekstem prof. Anny Czabanowskiej-Wróbel, w której zwracam uwagę na kształtowanie analitycznego i syntetycznego myślenia oraz umiejętności przygotowujące do matury z języka polskiego, a sprawiające najwięcej problemów młodzieży (zagadnienia językoznawcze i dotyczące struktury tekstu) oraz działania twórcze uczniów, podczas których mają oni wejść w odpowiednie role – dziennikarza, historyka, poety, czy uczestnika internetowego czatu, by zaprezentować uroki młodopolskiego Krakowa.

Scenariusz drugi *Art Nouveau! Szlakiem krakowskiej secesji* dotyczy zjawiska secesji jako bardzo ciekawego, a zarazem niszowego kierunku w architekturze. Przygotowany przeze mnie film *Secesja w Krakowie*, traktuje nie tylko o zjawisku secesji, ale i oprowadza po miejscach w Krakowie, w których można dostrzec elementy Art Nouveau. Może być (zarówno zresztą jak dokument pierwszy) wykorzystany jako forma przygotowania do realnej wycieczki po mieście lub wirtualnego zwiedzania miasta. Bardzo ważnym dla mnie elementem filmu są pojęcia z zakresu architektury i historii sztuki oraz informacje o mniej znanych, a istotnych dla tożsamości miasta i kraju twórcach, czy instytucjach – m.in. architekcie Teodorze Talowskim czy Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół”. Tworzą one świadomość zakorzenienia w dziedzictwie kulturowym i uczulają młodych ludzi na potrzebę jego ochrony.

Trzeci scenariusz *Biografia nie musi być nudna. Życie i twórczość Stanisława Wyspiańskiego* stanowi moją osobistą polemikę ze sposobem prezentowania biografii w szkole, który uważam za nużący i stereotypowy, ale i jest wyrazem przeświadczenia, że współczesna szkoła musi nadążać za życiem i twórczo wykorzystywać technologię informacyjno-komunikacyjną. Z życiem i twórczością Stanisława Wyspiańskiego młodzi ludzie zapoznają się przez fragment filmu oraz przygotowaną grę komputerową. Gra ma kilka poziomów, które prezentują konkretny obszar działalności twórczej artysty. Aby przejść do kolejnego poziomu, trzeba odpowiedzieć na pytania zamykające wirtualną prezentację określonego pola twórczości artysty. Ostatni poziom gry to pomost między scenariuszem trzecim a czwartym – uczeń otrzymuje do rozwiązania test z treści *Wesela*. Na końcu lekcji przewidziano twórcze zadania domowe przy użyciu przede wszystkim metod aktywizujących. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż rodzaj zadania nie jest narzucony - uczeń może wybrać jedno z dwóch zadań, co czyni go świadomym uczestnikiem procesu uczenia i kształtuje odpowiedzialność za podejmowane decyzje.

Scenariusz czwarty *A to Polska właśnie – Wyspiański jako krytyk narodowych wad. Uniwersalizm „Wesela”* jest ekspozycją ponadczasowości *Wesela* i jego narodowego charakteru. Lekcja przedstawia utwór Wyspiańskiego jak lustro, w którym odbijają się nasze narodowe wady, ale

i stanowi punkt wyjścia do postaw twórczych i badawczych – uczeń ma w pewnym momencie potraktować dzieło Wyspiańskiego jako punkt wyjścia do oceny współczesnej mu rzeczywistości (metaplan). Ma także zauważyć uniwersalizm *Wesela*, przyglądając się współczesnemu językowi i badając ślady obecności dramatu w związkach frazeologicznych języka współczesnego. Zadanie dla chętnych można wykorzystać jako indywidualizację pracy z uczniem zdolnym.

Przygotowane lekcje wpisują się w nowoczesne trendy w nauczaniu poprzez korelację ścieżek przedmiotowych. Warto zwrócić uwagę, że lekcje te mogą być przeprowadzone w szkole ponadgimnazjalnej nie tylko jako lekcje języka polskiego, ale i historii i społeczeństwa, wiedzy o kulturze czy historii sztuki. Wskazują na to odniesienia do treści nauczania z poszczególnych przedmiotów w każdym scenariuszu. Nawet lekcja dotycząca *Wesela* została pomyślana w taki sposób, aby mógł się do niej odnieść nauczyciel historii (wady narodowe a historia Polski). Dziedzictwo kulturowe zostaje w nich przedstawione wielostronnie – są to zabytki związane z miastem, ale także pamięć o artyście czy jego dziele.

Lekcje te odchodzą także od modelu nauczyciela podającego wiedzę na rzecz nauczyciela-animatora czy doradcy i uzupełniają warsztat nauczyciela o nowe narzędzia pracy i metody. Wykorzystane metody są przede wszystkim problemowe oraz aktywizujące. Widzimy więc w projektach nie tylko odczyt czy pogadankę, ale i burzę mózgów, elementy dramy czy grę decyzyjną. Materiał sprzyja indywidualizacji nauczania przede wszystkim z uczniem zdolnym.

Szczególony nacisk jako nauczyciel języka polskiego kładę na używanie nowoczesnych technologii, stąd w moich lekcjach dwa filmy, gra i pomysł stworzenia mema. Staram się używać komputera i mediów nie w sposób efekciarski, ale jako funkcjonalnych narzędzi ułatwiających komunikację z młodym człowiekiem. Nowoczesna technologia nie jest wrogiem szkoły i nie musi wpływać na obniżenie poziomu nauczania – wręcz przeciwnie, jej odpowiednie wykorzystanie staje się gwarantem dydaktycznego sukcesu ucznia, nauczyciela i szkoły...

Art Nouveau! Szlakiem krakowskiej secesji

Czas trwania zajęć: 1 godzina lekcyjna

Cel lekcji: zaprezentowanie secesji jako stylu modernistycznego na przykładzie architektury Krakowa.

Podstawa programowa: ZP I.2.1,2), I.3.1), II.1.1,2, II.2.2), ZR: I.1.2,4), II.3.1,4).

Treści nauczania: z zakresu przedmiotu historia sztuki – identyfikacja dzieł na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych, twórczość najwybitniejszych artystów, definicje i terminy z zakresu historii sztuki, dzieła różnych epok i stylów; z zakresu przedmiotu wiedza o kulturze – analiza filmu, treść i forma dzieła sztuki; z zakresu języka polskiego – odbieranie komunikatu w dźwięku i obrazie, spójna wypowiedź ustna i pisemna, uczestnictwo w dyskusji; z zakresu historii i społeczeństwa – kultura społeczeństwa XIX-wiecznego.

CELE OPERACYJNE LEKCJI

Po lekcji uczeń:

- wie, czym była secesja;
- potrafi określić cechy secesji krakowskiej i skonfrontować je z cechami secesji w ogóle;
- potrafi nazwać i wymienić miejsca, instytucje, osoby związane z secesją krakowską;
- potrafi skonstruować samodzielną, przejrzystą wypowiedź na temat roli secesji w kształtowaniu się tendencji modernistycznych;
- poprawnie posługuje się terminami związanymi z secesją (Art Nouveau, secesja wiedeńska);
- potrafi wykryć cechy secesji w dziełach sztuki, architektury;
- stosuje poprawnie terminologię architektoniczną wprowadzoną na lekcji.

METODY NAUCZANIA

Demonstracja, graficzny zapis, gra decyzyjna, eksponująca, mapa myśli.

FORMY PRACY

Indywidualna, w parach.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Film, karta pracy z ważnymi pojęciami z dziedziny architektury.

PRZEBIEG LEKCJI

1. Nauczyciel rozpoczyna lekcję od określenia jej celów i zapisania tematu.
2. Nauczyciel rozdaje karty pracy z ważnymi pojęciami, które wystąpią podczas filmu (**Karta pracy 1**). Uczniowie, pracując w parach, przyporządkowują pojęciom odpowiednie definicje. Nauczyciel upewnia się, czy uczniowie poprawnie rozumieją trudne słowa, w razie potrzeby tłumaczy niejasności.
3. Wprowadzenie do filmu. Nauczyciel krótko informuje o początkach zjawiska secesji i wystawie secesji w Paryżu w 1900 roku. Zaznacza, że podczas oglądania filmu uczniowie dowie-

dzą się kilku rzeczy na temat secesji, ale i dodatkowo poznają specyfikę jej występowania w najbardziej młodopolskim z miast – w Krakowie.

4. Nauczyciel zaleca sporządzenie podczas filmu mapy myśli do wyrazu secesja oraz graficzne zilustrowanie przynajmniej jednego secesyjnego motywu. Nauczyciel odtwarza film Secesja w Krakowie (Secesja w Krakowie).
5. Po projekcji filmu nauczyciel pyta uczniów, z czym będzie im się kojarzyło słowo secesja. Wolne odpowiedzi uczniów.
6. Zadanie domowe: Napisz ogłoszenie o wystawie sztuki secesyjnej organizowanej w Krakowie w roku 1905, zawierające jak najwięcej informacji dotyczących tego nurtu oraz uwzględniające kryteria oceny prac zgłoszonych na wystawę.

KARTA PRACY 1.

Bezstylowość	element, motyw zdobniczy w architekturze, rzemiośle artystycznym itp., może być geometryczny czy roślinny.
Ornament	brak symetrii w układzie przestrzennym.
Geometryzm	element architektoniczny w postaci poziomego występu ściany, chroniący mur przed opadami i będący zarazem elementem dekoracyjnym.
Iluzjonizm	wysunięta część fasady budynku na wysokości wszystkich kondygnacji, usytuowana pośrodku lub w narożach elewacji.
Światłocień	cecha sztuki polegająca na operowaniu różnymi formami geometrii.
Asymetria	brak wyraźnych cech stylu architektonicznego.
Art Nouveau	masa jednobarwna lub wielobarwna, niekiedy złożona, używana do pokrywania ścian, kolumn w reprezentacyjnych wnętrzach, wykonywania sztukaterii na ścianach, sklepieniach itp.
Fryz	część budynku kryta osobnym daszkiem, występująca z lica ściany na zewnątrz na pewnej wysokości nad ziemią.
Fasada	element dekoracyjny w postaci poziomego pasa, stosowany w malarstwie, architekturze, rzemiośle artystycznym.
Eklektyzm	motyw dekoracyjny mający kształt stylizowanej głowy ludzkiej lub zwierzęcej o zdeformowanych rysach.
Attyka	styl w sztuce europejskiej ostatniego dziesięciolecia XIX wieku i pierwszego XX wieku, zaliczany do modernizmu, nazywany tak we Francji i krajach anglosaskich.
Gzyms	frontowa część budynku, zwykle ozdobna.

Wykusze	nauka zajmująca się badaniem historii herbów, opisująca ich znaczenie, zasady przyznawania, kształt plastyczny itp.
Maszkaron	ścianka, często ozdobna, wieńcząca fasadę budynku i zastępująca częściowo lub całkowicie dach.
Ryzyt	rozmieszczenie, gra światła i cienia w obrazie, grafice lub rysunku, będące wynikiem odpowiedniego stopniowania barw lub zagęszczania kreski.
Stuki	wielobarwne malowidło zdobiące ściany, stropy budowli.
Polichromia	skłonność do łączenia w całość pierwiastków wywodzących się z różnych epok i stylów, niemająca charakteru syntezy artystycznej.
Heraldyka	dążenie do możliwie wiernego oddania złudzenia rzeczywistości w dziele plastycznym.